



ΑΣΙ Χώρος

Κείμενα Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Ανάπτυξης

Ειδικό τεύχος – Αφιέρωμα

Χωρική Ανάπτυξη και Σχεδιασμός,
Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός
και Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παράκτιων Περιοχών

2016

23



Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας
Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης

Ειδικό τεύχος – Αφιέρωμα

**Χωρική Ανάπτυξη και Σχεδιασμός,
Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός
και Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παράκτιων Περιοχών**

Επιμέλεια

Χάρης Κοκκώσης, Ηλίας Μπεριάτος

Επιστημονικό Περιοδικό

αιχλώρος

Διεύθυνση:
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας
και Περιφερειακής Ανάπτυξης
Περιοδικό ΑΕΙΧΩΡΟΣ
Πεδίον Άρεως, 383 34 ΒΟΛΟΣ
<http://www.aeihoros.gr>, e-mail: aeihoros@prd.uth.gr
τηλ.: 24210 – 74486

Επιμέλεια έκδοσης: Εύη Κολοβού
Λαγού: Παναγιώτης Μανέτος
Σχεδιασμός εξωφύλλου: Γιώργος Παρασκευάς-Παναγιώτης Μανέτος

	Κοκκώσης Χ, Μπεριάτος Η.	4
	Χωρική Ανάπτυξη και Σχεδιασμός, Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός και Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παράκτιων Περιοχών	
	Λαλένης Κ., Παπαθεοχάρης Ι.	12
	Κενά μεταξύ θεσμικών πλαισίων, νόμων και εφαρμογών στη διαχείριση των ακτών της Μεσογείου: Υπάρχουσες πρακτικές και εμπόδια υλοποίησης σε τοπικό επίπεδο.	
	Παπαγεωργίου Μ.	41
	Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός και Θαλάσσιες Χρήσεις: Εννοιολογικά και θεωρητικά ζητήματα	
	Νιαβής Σ., Παπαθεοχάρη Θ., Κοκκώσης Χ.	64
	Κοινωνικοοικονομικές διαστάσεις της σύνδεσης Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού (ΘΧΣ) και της Ολοκληρωμένης Διαχείρισης Παράκτιων Ζωνών (ΟΔΠΖ): Εφαρμογή στο πιλοτικό ΘΧΣ της Αδριατικής - Ιονίου.	
	Αρβανίτης Α., Γιαννακοπούλου Σ.	88
	Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός - Θαλάσσιο Κτηματολόγιο: Μια αναγκαία αμφίδρομη σχέση για την Ελλάδα.	
	Παπαθεοχάρη Θ., Κοκκώσης Χ.	108
	Παρακολούθηση και Αξιολόγηση Σχεδίων Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού	
	ΘΕΜΑΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	
	Στεφανή, Φ., Γεώργιος Τσιλιμίγκας Γ., Γουργιώτης Α.	135
	Ζητήματα σύνταξης ενός ολοκληρωμένου πλαισίου για τον Θαλάσσιο Χωροταξικό Σχεδιασμό.	

Ζητήματα σύνταξης ενός ολοκληρωμένου πλαισίου για τον Θαλάσσιο Χωροταξικό Σχεδιασμό.

Φωτεινή (Έφη) Στεφανή

Διεύθυνση Χωροταξικού Σχεδιασμού Γενική Διεύθυνση Χωρικού Σχεδιασμού
Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας

Γεώργιος Τσιλιμίγκας

Επίκουρος Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Ανέστης Γουργιώτης

Διεύθυνση Χωροταξικού Σχεδιασμού Γενική Διεύθυνση Χωρικού Σχεδιασμού
Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας

Περίληψη

Μετά τη δημοσίευση της Οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου «περί θεσπίσεως πλαισίου για τον Θαλάσσιο Χωροταξικό Σχεδιασμό», η χώρα μας πρέπει να προχωρήσει στην ενσωμάτωσή της στο εθνικό δίκαιο σε διάστημα 2 ετών από την έναρξη ισχύος της, τον καθορισμό της αρμόδιας αρχής (ή αρχών) για την εφαρμογή της και τη θέσπιση θαλάσσιων χωροταξικών σχεδίων το αργότερο ως τις 31/3/2021. Σκοπός της οδηγίας είναι η προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης των θαλάσσιων περιοχών και η αειφόρος χρήση των θαλάσσιων πόρων. Στην εργασία εξετάζονται κεντρικά ζητήματα που αναμένεται να προκύψουν κατά την σύνταξη ενός ολοκληρωμένου πλαισίου για τον Θαλάσσιο Χωροταξικό Σχεδιασμό (ΘΧΣ). Προσδιορίζονται και εξειδικεύονται οι αρχές που περιγράφουν τον ΘΧΣ με βάση τον Οδικό Χάρτη για τον ΘΧΣ (ΕΕΚ 2008), την Οδηγία 2014/89/ΕΕ για την θέσπιση πλαισίου για τον ΘΧΣ και την Οδηγία-πλαίσιο 2008/56/ΕΚ για τη θαλάσσια στρατηγική, ενώ παρουσιάζονται τα στοιχεία του ΘΧΣ στα θεσμοθετημένα εργαλεία του ελληνικού χωροταξικού σχεδιασμού. Τέλος, επιχειρείται η διερεύνηση των όρων ενσωμάτωσης του ΘΧΣ στον χωροταξικό σχεδιασμό, όπως οργανώνεται σήμερα στην Ελλάδα, η εξέταση ζητημάτων προτεραιότητας και βασικών πεδίων της μεθοδολογικής προσέγγισης. Η διασφάλιση με διακριτούς όρους της συνοχής μεταξύ του χερσαίου και του θαλάσσιου

χώρου, καθώς και η διαχείριση των σχέσεων τους με τις άλλες τομεακές πολιτικές που έχουν επιπτώσεις στην θάλασσα (τουρισμός, ενέργεια, ναυτιλία, θαλάσσιες μεταφορές κ.λπ.) αποτελεί ουσιαστική πρόκληση που δεν μπορεί να αγνοηθεί, παρά τα σημαντικά οργανωτικά και πολιτικά ζητήματα που αδιαμφισβήτητα θα δημιουργήσει.

Λέξεις κλειδιά

χωροταξικός σχεδιασμός, θαλάσσιος χωροταξικός σχεδιασμός, ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών

An Integrated framework for Maritime Spatial Planning

Abstract

The Directive 2014/89/EU of the European Parliament and Council for "establishing a framework for Maritime Spatial Planning (MSP)", should be adopted into our national law system within two years of the date of entry into force. The competent authorities for its implementation should be designated and maritime spatial plans should be established as soon as possible, and at the latest by 31 March 2021. The directive aims to promote the sustainable development of marine areas and the sustainable use of marine resources. This report examines the key issues that are expected to arise during the establishment and implementation of an integrated framework for MSP. Additionally it identifies and specifies the principles that are described by MSP, based on the Roadmap for MSP (2008), the Directive 2014/89/EU for "establishing a framework for the MSP" and the Framework Directive 2008/56 / EU for Marine Strategy. Furthermore, it presents the elements of MSP in Greek spatial planning system. Finally it is attempted to investigate the criteria for the integration of MSP in the currently Greek spatial planning system, to examine the priority issues and basic fields of the methodological approach. The assurance of the coherence between terrestrial and maritime space with specific terms and the management of their relations with other sectoral policies that affect the sea (tourism, energy, shipping, maritime transport, etc.) are the key challenges that cannot be ignored despite the major organizational and political issues that will undoubtedly arise.

Keywords

spatial planning, maritime spatial planning, integrated management of coastal zones

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Είναι πλέον ευρέως αποδεκτό ότι η διάσταση του χώρου αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα των πολιτικών για την προστασία του περιβάλλοντος, την οικονομική ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή. Ο θαλάσσιος χώρος έχει ιδιαίτερη σημασία, αφού σε αυτόν βρίσκονται σημαντικοί πόροι που πλέον, λόγω των νέων τεχνολογιών, μπορούν να αξιοποιηθούν (ΕΕΚ, 2012; Theophilou, 2014). Η ζήτηση του χώρου στις παράκτιες και θαλάσσιες ζώνες από ποικίλες και συχνά ανταγωνιστικές χρήσεις (αλιείας, υδατοκαλλιεργειών, υποδομών, όπως καλωδίων-αγωγών-πλωτών οδών, εγκαταστάσεων πετρελαίου και αερίου, αιολικών πάρκων) αυξάνεται με ταχύ ρυθμό. Πρόσθετα, οι επιπτώσεις από την κλιματική αλλαγή, οι κίνδυνοι των φυσικών καταστροφών και της διάβρωσης ασκούν πίεση στους παράκτιους και θαλάσσιους πόρους. Για τους προαναφερόμενους λόγους κατέστη αναγκαία η θέσπιση κανόνων σε επίπεδο ΕΕ για ολοκληρωμένο Θαλάσσιο Χωροταξικό Σχεδιασμό (ΘΧΣ) που από κοινού με την Ολοκληρωμένη Διαχείριση της Παράκτιας Ζώνης (Οδηγία, Πρόταση 2013/133), η οποία στη Μεσόγειο είναι θεσμοθετημένη βάσει του ισχύοντος Πρωτοκόλλου (UNEP/MAP/PAP, 2008), προσδιορίζουν το πλαίσιο για την λήψη αποφάσεων για την Ολοκληρωμένη Θαλάσσια Πολιτική. Ειδικότερα, το 8ο Πρωτόκολλο της Σύμβασης της Βαρκελώνης (2008), που αποτελεί τμήμα του κοινοτικού κεκτημένου, αναφέρεται στην ανάγκη της Ολοκληρωμένης Διαχείρισης Παράκτιων Περιοχών και προβλέπει τον χωρικό σχεδιασμό τόσο για την χερσαία, όσο και για τη θαλάσσια ζώνη.

Σκοπός της Οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου «περί θεσπίσεως πλαισίου για το Θαλάσσιο Χωροταξικό Σχεδιασμό» που εκδόθηκε το 2014 (Οδηγία 2014/89/ΕΕ) είναι η προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης των θαλάσσιων περιοχών και η αειφόρος χρήση των θαλάσσιων πόρων. Αντικείμενο του ΘΧΣ αποτελεί η θάλασσα, πρέπει όμως να εξεταστεί σε ουσιαστική συνάρτηση με τον χερσαίο χώρο, ειδικά με τις παράκτιες ζώνες, λόγω των έντονων αλληλεπιδράσεων που αναπτύσσονται. Η αναγκαιότητα της διασφάλισης της συνοχής μεταξύ του χερσαίου χωροταξικού σχεδιασμού και του ΘΧΣ έχει γίνει κατανοητή και τεκμηριώνεται σε επίπεδο ορισμών και σε επίπεδο αρχών στα βασικά θεσμικά και πολιτικά κείμενα σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Στον “Οδικό χάρτη για τον ΘΧΣ και την επίτευξη κοινών αρχών στην ΕΕ” προσδιορίζεται ως βασική προτεραιότητα η διασφάλιση συνοχής μεταξύ των συστημάτων σχεδιασμού των παράκτιων ζωνών και του ΘΧΣ.

Στον παράκτιο χώρο δημιουργούνται ιδιαίτεροι χωρο-κοινωνικοί σχηματισμοί, συχνά σε λεπτές ισορροπίες, με έντονα ανταγωνιστικές κοινωνικο-οικονομικές σχέσεις, ενώ στα πλούσια οικοσυστήματα ασκούνται σημαντικές πιέσεις με αποτέλεσμα συχνά την υποβάθμισή τους (MEPP & P W, 2006). Στις παράκτιες ζώνες η πολυπλοκότητα των προβλημάτων που αναδύονται απαιτούν αφενός σφαιρική και πολυδιάστατη θεώρηση

διαχείρισης με μακροπρόθεσμο ορίζοντα και αφετέρου, δράσεις ικανές να απαντήσουν στις τοπικές ιδιαιτερότητες με άμεσο και αποτελεσματικό τρόπο (Spilanis et al., 2009; ΕΕΚ, 2008: 5.8, 5.2). Βασική προτεραιότητα του χωροταξικού σχεδιασμού (χερσαίου και θαλάσσιου), αποτελεί η πρόληψη των προβλημάτων για την μελλοντική ανάπτυξη μιας περιοχής, η άμβλυση των ανταγωνιστικών σχέσεων, η αντιμετώπιση πιθανών συγκρούσεων των αναπτυξιακών δραστηριοτήτων και η προώθηση συνεργειών μεταξύ τους, όπου αυτό είναι δυνατόν, σε άμεση εναρμόνιση με τη στρατηγική της ΕΕ για τη «Γαλάζια Ανάπτυξη» (ΕΕΚ, 2012).

Υπό αυτό το πρίσμα, η παρούσα εργασία επιχειρεί να αναδείξει την αναγκαιότητα υλοποίησης του εγχειρήματος, παρά τις σημαντικές δυσκολίες που αυτό συνεπάγεται και να προτείνει βασικούς άξονες μεθοδολογίας σε αυτή την κατεύθυνση.

2. ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΡΧΩΝ ΤΟΥ ΘΧΣ

Ειδικεύοντας το πλαίσιο του ΘΧΣ, όπως αυτό ορίζεται από (α) τον Οδικό Χάρτη για τον ΘΧΣ (ΕΕΚ 2008), (β) την Οδηγία 2014/89/ΕΕ για την θέσπιση πλαισίου για τον ΘΧΣ και (γ) την Οδηγία-πλαίσιο 2008/56/ΕΚ για τη θαλάσσια στρατηγική, όπως αυτή ενσωματώθηκε στο εθνικό δίκαιο με τον Ν. 3983/2011, οι αρχές του ΘΧΣ προσδιορίζονται σε αρχές που αφορούν σε ζητήματα ορισμών και εννοιολογικές διευκρινήσεις του ΘΧΣ, σε ζητήματα “σύνταξης” και προσδιορισμού των χαρακτηριστικών του ΘΧΣ και σε θέματα εφαρμογής της πολιτικής και στη θεσμική νομιμοποίηση του ΘΧΣ. Είναι προφανές ότι η διάκρισή αυτή εξυπηρετεί μόνον μεθοδολογικά ζητήματα, αφού μεταξύ τους εμφανίζουν ισχυρές διασυνδέσεις και αλληλεξαρτήσεις.

2.1. Αρχές που αφορούν σε ζητήματα ορισμών και εννοιολογικές διευκρινήσεις του ΘΧΣ.

1. Για τον προσδιορισμό της περιοχής εφαρμογής ΘΧΣ δεν χρειάζεται να διασφαλίζεται τοπολογική συνέχεια, να καλύπτεται δηλαδή το σύνολο μιας περιοχής (π.χ. την ΑΟΖ ενός κράτους μέλους), αλλά μπορεί να ορίζεται ad-hoc σύμφωνα με τις ιδιαίτερες ανάγκες μιας περιοχής (π.χ. ένας κόλπος στον οποίο εμφανίζονται σημαντικές πιέσεις από συγκρούσεις χρήσεων), λαμβάνοντας υπόψη τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα της χώρας, όπως απορρέουν από το διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας και την κύρωσή του από την Ελλάδα (UNCLOS, 1994; ν.2321/1995). Στην περιοχή μελέτης θα πρέπει να εξετάζονται ταυτόχρονα οι τρεις διαστάσεις του θαλάσσιου χώρου (ο βυθός, η στήλη ύδατος και η επιφάνεια), αφού διαφορετικές χρήσεις, συμβατού χαρακτήρα, μπορεί να χωροθετούνται επάλληλα. Πρέπει επίσης, ο χρόνος να λαμβάνεται υπόψιν (Ehler

- C. and Douvere F, 2009: Part 1), αφού είναι πιθανό να μεταβάλλεται τόσο στη διάρκεια του ημερολογιακού έτους, όσο και διαχρονικά η ανάγκη διαχείρισης, απαιτώντας μεταβολή στον χαρακτήρα του σχεδιασμού (ΕΕΚ, 2008: 5.1).
2. Ο προσδιορισμός του χαρακτήρα του ΘΧΣ, το αν δηλαδή οι προτάσεις του σχεδιασμού θα πρέπει να έχουν κατευθυντήριο ή κανονιστικό χαρακτήρα, προκύπτει από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κάθε περίπτωσης. Τα ζητήματα που θα πρέπει να αξιολογούνται για τον προσδιορισμό του χαρακτήρα του πλαισίου είναι τα εξής : (α) Το είδος των δραστηριοτήτων που στην θαλάσσια περιοχή χωροθετούνται (οχλούσες, μη οχλούσες, ρυπογόνες, μη ρυπογόνες κλπ), (β) η ένταση των δραστηριοτήτων (εντατικές, εκτατικές), (γ) οι σχέσεις των δραστηριοτήτων (συμπληρωματικές, ανταγωνιστικές) και τέλος, (δ) έμφαση πρέπει να δίνεται στις επιπτώσεις των δραστηριοτήτων στο περιβάλλον, αν δηλαδή υπάρχει υπέρβαση της φέρουσας ικανότητας του συστήματός ή όχι (ΕΕΚ, 2008: 5.1; Ν. 3983/2011).
 3. Ο προσδιορισμός των στόχων του ΘΧΣ αποσκοπεί στη διαχείριση των αναπτυσσόμενων δραστηριοτήτων και στον προσανατολισμό της μελλοντικής ανάπτυξης μιας θαλάσσιας περιοχής (ΕΕΚ, 2008: 5.2). Στις μεγάλες χωρικές κλίμακες πρέπει να θέτει τις κατευθύνσεις για την συνολική διαχείριση του θαλάσσιου χώρου, διασφαλίζοντας τη συμβατότητα των επιλογών του ΘΧΣ με: (α) τις εθνικές χωρικές πολιτικές, όπως αυτές προκύπτουν από τα αντίστοιχα χωροταξικά πλαίσια, (β) τις περιφερειακές χωρικές πολιτικές, όπως αυτές προκύπτουν στα αντίστοιχα περιφερειακά πλαίσια, (γ) τον αναπτυξιακό προγραμματισμό σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, (δ) τις τομεακές πολιτικές εθνικού επιπέδου (πολιτική μεταφορών, ενέργειας, βιομηχανίας κ.λπ.) και τέλος, (ε) τις κυρωμένες ευρωπαϊκές και διεθνείς συμβάσεις. Στις μικρότερες κλίμακες, ως υποκείμενος σχεδιασμός, πρέπει: (α) να εξειδικεύει τις επιλογές που υιοθετούνται στα υπερκείμενα επίπεδα σχεδιασμού στην βάση των τοπικών ιδιαιτεροτήτων, (β) να διευθετεί συγκρουόμενες, ανταγωνιστικές τομεακές προτεραιότητες και (γ) να προωθηθεί συνέργειες μεταξύ των τομεακών προτεραιοτήτων.

2.2. Αρχές που αφορούν σε ζητήματα “σύνταξης” και προσδιορισμού των χαρακτηριστικών του ΘΧΣ

4. Για την ευρεία αποδοχή και τη διασφάλιση της εφαρμογής του ΘΧΣ, είναι απαραίτητη η ουσιαστική εμπλοκή της τοπικής κοινωνίας που αποτελούν τους φυσικούς χρήστες του χώρου σε όλα τα στάδια του σχεδιασμού με την εξασφάλιση

- συμμετοχικών διαδικασιών (ΕΕΚ, 2008: 5.4). Η συμμετοχική διαδικασία ως κοινωνική δράση συναντάται κυρίως στην μικρή και μεσαία κλίμακα του χωρικού σχεδιασμού και λιγότερο σε εθνικό επίπεδο, όπου εγείρονται σύνθετα οργανωτικά και διαχειριστικά προβλήματα. Στις μεγάλες κλίμακες απαιτείται η διασφάλιση ενός πλαισίου διαβούλευσης ανάμεσα στους πολιτικούς φορείς της κεντρικής (Υπουργεία, Γενικές Διευθύνσεις κ.λπ.), και της αποκεντρωμένης διοίκησης (Περιφέρειες), ώστε να αποφευχθούν αντιφατικοί στόχοι ανάμεσα στις πολιτικές που προτείνονται και να διασφαλιστούν σχέσεις συνέργειας, όπου αυτό είναι δυνατόν.
5. Ο ΘΧΣ αναπτύσσεται σε ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον με αποτέλεσμα τα δεδομένα και οι πληροφορίες στα οποία βασίζεται να αλλάζουν στον χρόνο. Σε αυτήν την λογική προκύπτει ότι ενδογενώς ο ΘΧΣ θα πρέπει να έχει ενσωματωμένους μηχανισμούς παρακολούθησης και αξιολόγησης (ΕΕΚ, 2008: 5.8). Η σύσταση ενός παρατηρητηρίου για το ΘΧΣ θα αποτελούσε την πλέον ενδεδειγμένη λύση σε αυτήν την κατεύθυνση.
 6. Κεντρικό ζήτημα στην διαχείριση του θαλάσσιου χώρου αποτελεί η επιλογή του κατάλληλου φορέα και του κατάλληλου επιπέδου διοίκησης, γεγονός που θα συμβάλει στην “ορθολογικοποίηση” της διαδικασίας λήψης αποφάσεων. Ο ορισμός δηλαδή της αρμόδιας αρχής που θα έχει την εποπτεία της θαλάσσιας χωροταξίας στην Ελλάδα και τον συντονισμό των συναρμόδιων διοικητικών φορέων σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο διασφαλίζει την συμπληρωματικότητα των πολιτικών (Διακήρυξη Βασιλοπούλου κ.ά., 2015). Ο ΘΧΣ αποσκοπεί στην επίτευξη ισορροπίας μεταξύ της ανάπτυξης των παραγωγικών δραστηριοτήτων, της προστασίας-διαχείρισης του φυσικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος, της συνοχής μεταξύ θαλάσσιου και χερσαίου χώρου, αλλά και της κοινωνικής συνοχής. Ειδικότερα στοχεύει στη διασφάλιση ενός πλαισίου επενδυτικής ασφάλειας μέσα από (α) την απλούστευση των διαδικασιών, (β) την διασαφήνιση των επιλογών στην διαδικασία λήψης αποφάσεων και (γ) την επιτάχυνση των διαδικασιών αδειοδοτήσεων προς όφελος των θαλάσσιων χρηστών και των θαλάσσιων επενδύσεων. Για αυτόν το σκοπό, απαιτείται η σύνταξη ενός πλαισίου με ενιαίες διαδικασίες, ικανό να αντικαταστήσει την κατά περίπτωση αξιολόγηση που αποτελεί την συνήθη πρακτική για τέτοια ζητήματα.
 7. Ο ΘΧΣ πρέπει να βασίζεται σε ισχυρή αξιόπιστη βάση δεδομένων και γνώσεων, ικανή να παρέχει ακριβείς πληροφορίες και γνώση από διαφορετικά επιστημονικά πεδία, διασφαλίζοντας ευέλικτους μηχανισμούς, ικανούς να

ενσωματώσουν τα νέα δεδομένα σύμφωνα με την αρχή της προσαρμοστικής διαχείρισης (ΕΕΚ, 2008: 5.10). Τα κράτη μέλη οφείλουν να οργανώνουν την χρήση των διαθέσιμων γεωχωρικών δεδομένων με τον βέλτιστο τρόπο και να προωθούν την ανταλλαγή πληροφοριών, όπου απαιτείται, για την κατάρτιση των θαλάσσιων χωροταξικών σχεδίων (Οδηγία 2014/89/ΕΕ αρ.10§1).

2.3. Αρχές που αφορούν στην εφαρμογή της πολιτικής και στη θεσμική νομιμοποίηση του ΘΧΣ

8. Η διασυνοριακή συνεργασία είναι αναγκαία για τη διασφάλιση της συνοχής του ΘΧΣ μέσα από όρους ανάπτυξης κοινών προτύπων και διαδικασιών (ΕΕΚ, 2008: 5.7). Τα κράτη μέλη που μοιράζονται θαλάσσια ύδατα οφείλουν να συνεργάζονται με σκοπό να διασφαλιστεί ότι τα ΘΧΣ είναι συντονισμένα και έχουν συνοχή σε όλη τη σχετική θαλάσσια περιοχή (Οδηγία 2014/89/ΕΕ αρ.11: 1,2).
9. Η διασφάλιση συνοχής μεταξύ χερσαίου και ΘΧΣ. Παρόλο που αντικείμενο του ΘΧΣ αποτελούν μόνον οι θαλάσσιες δραστηριότητες και οι δραστηριότητες στα παράκτια ύδατα (ΕΕΚ 2008 §5.9), οι επίγειες δραστηριότητες έχουν άμεσες επιπτώσεις στις θαλάσσιες περιοχές. Οι παράκτιες ζώνες αποτελούν τον συνδετικό χώρο μεταξύ της θάλασσας και της ενδοχώρας. Η ολοκληρωμένη διαχείριση του παράκτιου χώρου έχει ιδιαίτερη σημασία σε αυτή την κατεύθυνση (ΕΕΚ, 2007: Οδηγία 2014/89/ΕΕ αρ.7: 1,2).
10. Η θεσμοθέτηση του ΘΧΣ αποτελεί προϋπόθεση για την εφαρμογή ενός πλαισίου ουσιαστικής διαχείρισης του θαλάσσιου χώρου. Για να διασφαλιστούν οι όροι που θα την καθιστούν αποτελεσματική απαιτείται, εκτός από ένα νομικά δεσμευτικό πλαίσιο, συμβατό με τις εθνικές χωρικές και τομεακές πολιτικές, όπως αυτές χαράσσονται από τους αντίστοιχους κεντρικούς και αποκεντρωμένους φορείς εξουσίας, καθώς και τις κυρωμένες συμβάσεις σε ευρωπαϊκό και διεθνές πλαίσιο, και η διασφάλιση της αποδοχής από την τοπική κοινωνία, καθώς και η πολιτική βούληση για την εφαρμογή του.

3. Ο ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΣΤΟ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.

Η διαχείριση του θαλάσσιου χώρου τέθηκε στη χωροταξική νομοθεσία το 2011, με την τροποποίηση του ν.2742/99 (ΦΕΚ Α' 207) «Χωροταξικός Σχεδιασμός και Αειφόρος Ανάπτυξη και άλλες διατάξεις». Ειδικότερα «η ολοκληρωμένη διαχείριση του θαλάσσιου χώρου σε συνάρτηση με τις παράκτιες περιοχές, με το συντονισμό και την εναρμόνιση των επί μέρους πολιτικών, προγραμμάτων και επενδυτικών σχεδίων για την ανάπτυξη παραγωγικών δραστηριοτήτων, καθώς και δραστηριοτήτων άθλησης και αναψυχής που ασκούνται από διάφορους φορείς στην ίδια περιοχή, με στόχο την προστασία του θαλάσσιου οικοσυστήματος και την προώθηση της ολοκληρωμένης και αειφόρου ανάπτυξης» συμπληρώθηκε ως μία από τις αρχές που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την κατάρτιση των χωροταξικών πλαισίων και σχεδίων για την εκπλήρωση των στόχων του χωροταξικού σχεδιασμού (εδάφιο ιγ' παρ.2 άρθρου 2 ν.2742/1999, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 41 παρ.1 ν.4030/2011, ΦΕΚ Α' 249).

Επίσης, η τροποποίηση του άρθρου 7 (Ειδικά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού) αναφέρεται μεταξύ άλλων στην ανάπτυξη και οργάνωση του εθνικού χώρου σε ορισμένες ειδικές περιοχές του εθνικού χώρου, όπως ο θαλάσσιος χώρος, οι παράκτιες και νησιωτικές περιοχές (τέταρτο εδάφιο της παρ. 1 όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 41 παρ.2 του ν.4030/2011, ΦΕΚ Α' 249). Επισημαίνεται ότι στο πεδίο των μηχανισμών εφαρμογής, ελέγχου και υποστήριξης του χωροταξικού σχεδιασμού, οι Περιοχές Οργανωμένης Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων πρωτογενούς, δευτερογενούς ή τριτογενούς τομέα, καθώς και δραστηριοτήτων ή επιχειρηματικών πρωτοβουλιών πειραματικού χαρακτήρα, σε αφορούν θαλάσσιες εκτάσεις και χερσαίες περιοχές (άρθρο 10 ν.2742/99 που αποτελεί αρχική αναφορά με τροποποιήσεις στο άρθρο 24 του ν. 1650/1986). «Οι περιοχές αυτές μπορεί να εξειδικεύονται κατά κλάδο δραστηριότητας ή τομέα παραγωγής ή είδος και προορισμό λειτουργίας και να διακρίνονται σε περιοχές αποκλειστικής χρήσης, στις οποίες απαγορεύεται κάθε άλλη δραστηριότητα εκτός από εκείνη στην οποία αποβλέπει ο χαρακτηρισμός τους και σε περιοχές κύριας χρήσης, όπου επιτρέπονται και άλλες δραστηριότητες υπό όρους».

Πρέπει να σημειωθεί ότι και στον ν.4269/2014 « Χωροταξική και πολεοδομική μεταρρύθμιση - Βιώσιμη ανάπτυξη» υιοθετείται (σε μικρότερο βαθμό) αντίστοιχη λογική. Στο κεφάλαιο του Στρατηγικού Χωρικού Σχεδιασμού σημειώνεται η χωρική ανάπτυξη και οργάνωση περιοχών του εθνικού χώρου που έχουν ιδιαίτερη σημασία από χωροταξική, περιβαλλοντική, αναπτυξιακή ή κοινωνική άποψη, όπως είναι οι παράκτιες, θαλάσσιες και νησιωτικές περιοχές.

Με βάση το προαναφερόμενο νομικό πλαίσιο χωρικού σχεδιασμού ο ΘΧΣ αποτελεί ήδη συνιστώσα του χωροταξικού σχεδιασμού, ο οποίος ασκείται μέσω των αντίστοιχων πλαισίων Εθνικού (Γενικό Πλαίσιο και Ειδικά Πλαίσια (ΕΠΧΣΑΑ) Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας, Υδατοκαλλιεργειών και Τουρισμού) και Περιφερειακού επιπέδου τα οποία την τρέχουσα περίοδο, είναι υπό αναθεώρηση. Συμπληρωματικά επισημαίνεται πως παλαιότερα είχε εκπονηθεί Σχέδιο Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου για τον παράκτιο και νησιωτικό χώρο, το οποίο δεν θεσμοθετήθηκε.

Στο Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου ανάπτυξης (ΦΕΚ Α' 128/2008), μεταξύ των στρατηγικών επιλογών οργάνωσης του εθνικού χώρου (άρθρο 4) περιλαμβάνεται η βιώσιμη χρήση και διαχείριση του θαλάσσιου χώρου, αλλά και η χωρική οργάνωση και ανάπτυξη του παράκτιου και νησιωτικού χώρου. Ειδικότερα στοιχεία θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού ενσωματώνονται στις βασικές προτεραιότητες και στρατηγικές κατευθύνσεις για την ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη και οργάνωση του εθνικού χώρου, όπως: (α) ορισμού των πόλεων-λιμένων ως πόλων χωρικής ανάπτυξης (άρθρο 5), (β) καθορισμού συγκεκριμένου ρόλου των λιμένων και απόδοσης της σημασίας των στρατηγικών δικτύων θαλάσσιων μεταφορών, των λιμενικών υποδομών και υπηρεσιών (άρθρο 6), (γ) την στήριξη των υδατοκαλλιεργητικής δραστηριότητας και της παράκτιας αλιείας στο πλαίσιο των αρχών της αειφορίας (άρθρο 7), (δ) τις ειδικές κατευθύνσεις ανάπτυξης του παράκτιου και νησιωτικού χώρου (άρθρο 9), (ε) την βιώσιμη διαχείριση των θαλάσσιων φυσικών πόρων, την προστασία και αναβάθμιση του θαλάσσιου περιβάλλοντος, με την οριοθέτηση της παράκτιας ζώνης, λήψη όλων των κατάλληλων μέτρων για την πρόληψη της ρύπανσης των θαλασσών και την οργάνωση κατάλληλου συστήματος αντιμετώπισης της ρύπανσης (άρθρο 10).

Το ΕΠΧΣΑΑ για τις Υδατοκαλλιέργειες (ΦΕΚ Β'2505/2011) καθορίζει το εθνικό Πρότυπο Χωροταξικής Οργάνωσης της Υδατοκαλλιεργητικής Δραστηριότητας θέτοντας κατευθύνσεις με στόχο την προώθηση ενός χωρικού προτύπου ανάπτυξης που θα διασφαλίζει την ενίσχυση του τομέα και την αξιοποίηση του συγκριτικού πλεονεκτήματος των ελληνικών θαλασσών, με ταυτόχρονη ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής συνιστώσας δημιουργώντας πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο. Ειδικότερα, οι μονάδες θαλάσσιας υδατοκαλλιέργειας αναπτύσσονται σε κατάλληλα επιλεγμένες ευρύτερες θαλάσσιες περιοχές, τις Περιοχές Ανάπτυξης Υδατοκαλλιεργειών (ΠΑΥ) (που προέκυψαν κατόπιν αξιολόγησης των χωροταξικών – περιβαλλοντικών – αναπτυξιακών χαρακτηριστικών τους σε σχέση και με την υφιστάμενη συγκέντρωση μονάδων υδατοκαλλιέργειας). Μέσα στις προσδιοριζόμενες διάφορες κατηγορίες των ΠΑΥ με βάση τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους (περιοχές ιδιαίτερα αναπτυγμένες που χρήζουν παρεμβάσεων βελτίωσης αλλά και προστασίας/αναβάθμισης

του περιβάλλοντος, περιοχές με σημαντικά περιθώρια περαιτέρω ανάπτυξης, δυσπρόσιτες περιοχές με σημαντικές δυνατότητες ανάπτυξης, περιοχές με ιδιαίτερη ευαισθησία ως προς το φυσικό περιβάλλον κ.λπ.) προσδιορίζονται οργανωμένες ζώνες με φορέα διαχείρισης (ΠΟΑΥ). Η ελακribής επιθυμητή χωροθέτηση των ΠΟΑΥ πραγματοποιείται σε υποκείμενο επίπεδο σχεδιασμού. Το πλαίσιο προωθεί την οργανωμένη ανάπτυξη της υδατοκαλλιέργειας, θέτει κριτήρια χωροθέτησης ανά τύπο υδατοκαλλιέργειας, κριτήρια χωροθέτησης των μεμονωμένων μονάδων και κριτήρια μετεγκατάστασης.

Το ΕΠΧΣΑΑ για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ) (ΦΕΚ Β' 2464/2008) σύμφωνα με το σκοπό του (άρθρο 1), καθιερώνει κανόνες και κριτήρια χωροθέτησης που επιτρέπουν αφενός τη δημιουργία βιώσιμων εγκαταστάσεων ΑΠΕ και αφετέρου την αρμονική ένταξή τους στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον. Εξαιρεί περιοχές από τη χωροθέτηση αιολικών μονάδων, θέτει ελάχιστες αποστάσεις από συγκεκριμένες δραστηριότητες και περιοχές, καθορίζει μέγιστες επιτρεπόμενες πυκνότητες αιολικών εγκαταστάσεων (εκτίμηση της φέρουσας ικανότητας των Περιοχών Αιολικής Προτεραιότητας), περιλαμβάνει έλεγχο της ένταξης των αιολικών εγκαταστάσεων στο τοπίο και ελάχιστες αποστάσεις μεταξύ ανεμογεννητριών για τη διασφάλιση της λειτουργικότητας. Ανάμεσα στις βασικές κατηγορίες διάκρισης του εθνικού χώρου ιδιαίτερες θέσεις καταλαμβάνουν ο υπεράκτιος θαλάσσιος χώρος, οι ακατοίκητες νησίδες και τα κατοικημένα νησιά (άρθρο 5).

Στο ΕΠΧΣΑΑ για τον τουρισμό (ΦΕΚ Β' 1138/2009) και την τροποποίησή αυτού (ΦΕΚ Β' 3155/2013), ο θαλάσσιος τουρισμός ως ειδική μορφή τουρισμού στοχεύει μέσω της χωρικής οργάνωσης στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του. Διακρίνονται επιμέρους κατηγορίες θαλάσσιου τουρισμού: κρουαζιέρας, σκαφών αναψυχής, αλιευτικός, καταδύσεων αναψυχής και δίδονται κατευθύνσεις χωρικής οργάνωσης και ανάπτυξής τους. Καθορίζονται 11 ενότητες θαλάσσιου τουρισμού, με αντίστοιχα κέντρα υποστήριξης για την εξυπηρέτηση του μεγαλύτερου δυνατού συνδυασμού θαλάσσιων τουριστικών δραστηριοτήτων και τα οποία θα διαθέτουν σύγχρονες υποδομές ελλιμενισμού, ανεφοδιασμού και επισκευών. Για την περαιτέρω ανάπτυξη του τουρισμού με σκάφη αναψυχής, προτείνεται πύκνωση του δικτύου τουριστικών λιμένων (μαρίνες, αγκυροβόλια, καταφύγια) για την εξασφάλιση της λειτουργικής συνοχής. Στο ΕΠΧΣΑΑ του 2013 προτεινόταν η ενσωμάτωση-ένταξη των λιμένων στον ευρύτερο σχεδιασμό για την ολοκληρωμένη διαχείριση του παράκτιου χώρου και της γειτονικής ενδοχώρας, ενώ καθορίζονταν περιοχές προτεραιότητας εξυπηρέτησης μεγάλων κρουαζιερόπλοιων και προβλεπόταν ο διαχωρισμός λιμενικής ζώνης σε ζώνη για εξυπηρέτηση κρουαζιέρας και ζώνη εμπορικού/επιβατικού-ακτοπλοϊκού λιμένα.

Τα στοιχεία θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού στον περιφερειακό χωρικό σχεδιασμό, όπως αυτά καταγράφονται σε όλα τα εγκεκριμένα Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού σχεδιασμού –ΠΠΧΣΑΑ (2003; 2004) αφορούν στις θαλάσσιες μεταφορές και συνδέσεις που πραγματοποιούνται μέσω των λιμένων τα οποία θεωρούνται θαλάσσιες υποδομές και κύριες πύλες εισόδου επιβατών και εμπορευμάτων, στην ενίσχυση της αλιείας και υποστήριξης των αντίστοιχων υποδομών, στην ενίσχυση των ιχθυοκαλλιεργειών σε περιοχές με δυνατότητα ανάπτυξης, αλλά και περιοχές αποκλεισμού άσκησης της, στην προστασία των θαλάσσιων πόρων και τη διαχείριση του παράκτιου χώρου (προστασία και ανάπτυξη). Επισημαίνονται το Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Αλοννήσου Βόρειων Σποράδων και το Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Ζακύνθου, ως σημαντικές προστατευόμενες περιοχές στο θαλάσσιο χώρο.

Δεδομένου ότι ο θαλάσσιος χώρος για την Ελλάδα είναι ζωτικής σημασίας, τόσο σε κοινωνικοοικονομικό επίπεδο όσο και σε περιβαλλοντική αξία και οι 12 από τις 13 Περιφέρειες της χώρας έχουν άμεση πρόσβαση στη θάλασσα, η τρέχουσα αναθεώρηση των ΠΠΧΣΑΑ εμπεριέχει στοιχεία που αφορούν στον παράκτιο και θαλάσσιο χώρο (βάσει των συγκεκριμένων αντίστοιχων προδιαγραφών ΦΕΚ ΑΑΠ 45/2011). Τα βασικά ζητήματα που τίθενται σε μέσο-μακροπρόθεσμο χρονικό οριζόντια αφορούν στη διαφύλαξη και ανάδειξη της ιδιαιτερότητας της κάθε Περιφέρειας, στη διερεύνηση και τον προσδιορισμό του διεθνούς ρόλου της, στις βασικές επιλογές για την χωρική και αναπτυξιακή οργάνωσή της, στον προσδιορισμό του χωρικού της προτύπου, στην εφαρμογή των τομεακών πολιτικών, στην εναρμόνιση των κατευθύνσεων μεταξύ του υποκείμενου και του υπερκείμενου σχεδιασμού. Υπό το πρίσμα αυτό επιδιώκεται η επίτευξη της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής, η περιβαλλοντική προστασία στο νησιωτικό, παράκτιο και θαλάσσιο χώρο σε ότι αφορά στις δραστηριότητες που ασκούνται στην περιοχή διάδρασης ξηράς-θάλασσας και η διαπεριφερειακή συνέργεια. Για την ολοκληρωμένη διαχείριση του χώρου στο επίπεδο της Περιφέρειας απαιτείται επιπλέον η εξειδίκευση με δεσμευτικούς όρους των κατευθύνσεων των ΠΠΧΣΑΑ στον υποκείμενο σχεδιασμό.

Σημειώνεται ότι και με το νέο νόμο 4269/2014 άρ.6, τα ΠΠΧΣΑΑ ενισχύουν τον ρόλο τους χωρίς να μετασχηματίζεται ουσιαστικά ο χαρακτήρας τους. Μετονομάζονται σε Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια και προβλέπουν γενικές κατευθύνσεις σε επίπεδο περιφέρειας και εξειδικευμένες κατευθύνσεις ανά δήμο για βασικά χωροταξικά ζητήματα, που πρέπει να υιοθετηθούν σε υποκείμενο επίπεδο σχεδιασμού.

Στο Νέο Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας-Αττικής ν. 4277/2014 (ΦΕΚ Α'156) που επέχει θέση Περιφερειακού Πλαισίου για την Περιφέρεια Αττικής, απαντώνται στοιχεία θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού που αφορούν στον καθορισμό σημαντικών λιμένων πυλών και τον εξειδικευμένο ρόλο τους -επιβατικοί, εμπορευματικοί κ.λπ.- (Πειραιάς,

Λαύριο, Ραφήνα, Ικόνιο–Πέραμα, Ελευσίνα, Αίγινα), στην ενίσχυση των θαλάσσιων διασυνδέσεων, ιδιαίτερα για το νησιωτικό χώρο της Αττικής, στην προστασία και ανάδειξη του παράκτιου χώρου στο πλαίσιο του προγράμματος Ολοκληρωμένης Διαχείρισης των ακτών της Αττικής, στην προστασία και κατάταξη των υγροτόπων, στην προστασία και ανάδειξη του θαλάσσιου μετώπου της μητροπολιτικής περιοχής, στην προστασία και ανάδειξη των παράκτιων τοπίων της Αττικής.

Η προηγούμενη ανάλυση καταδεικνύει ότι η διάσταση του θαλάσσιου χώρου λαμβάνεται ήδη υπόψη στο υπάρχον εθνικό σύστημα χωρικού σχεδιασμού. Καθίσταται όμως αναγκαία η πρόβλεψη και προετοιμασία μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης για τη θάλασσα χωροταξια (σε μεσοπρόθεσμο, αλλά κυρίως μακροπρόθεσμο ορίζοντα), προσαρμοσμένη στις ιδιαιτερότητες και τις ανάγκες της χώρας μας, έτσι ώστε να υπάρχει η δυνατότητα πρόληψης των σύγχρονων εξελίξεων και προκλήσεων.

4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Τα βασικά ευρωπαϊκά θεσμικά και πολιτικά κείμενα και ο υφιστάμενος χωροταξικός σχεδιασμός στην Ελλάδα συντείνουν στο ότι τα θαλάσσια χωροταξικά σχέδια πρέπει να συνάδουν με την αρχή της ολοκληρωμένης διαχείρισης των θαλάσσιων, αλλά και παράκτιων περιοχών. Οι κύριοι στόχοι για την επίτευξη των βέλτιστων από κοινωνικοοικονομική και περιβαλλοντική σκοπιά ΘΧΣ που θα συμβάλλουν στην ανάδειξη των συγκριτικών πλεονεκτημάτων των θαλάσσιων και παράκτιων περιοχών και στην ενίσχυση της περιφερειακής κι εδαφικής συνοχής της χώρας, αφορούν αφενός στην ανάπτυξη συμβατών μεταξύ τους οικονομικών δραστηριοτήτων με γνώμονα την προστασία του περιβάλλοντος και την παροχή βιώσιμων οικονομικών ευκαιριών και επιλογών απασχόλησης και αφετέρου στην προστασία και διατήρηση των ευαίσθητων οικοσυστημάτων, την αειφορική διαχείριση των φυσικών πόρων και την αντιμετώπιση και πρόληψη των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής και των λοιπών φυσικών κινδύνων (π.χ. άνοδος της στάθμης των θαλασσών, αύξηση της συχνότητας και έντασης των καταιγίδων και των ανεμοστρόβιλων).

Το σύστημα του χωρικού σχεδιασμού στην Ελλάδα εμφανίζει ικανό αριθμό εργαλείων για την στρατηγική διεύθυνση των χωροταξικών ζητημάτων που σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο ανακύπτουν. Σε μεγάλο βαθμό η ίδια λογική φαίνεται ότι υιοθετείται και από τον νέο νόμο 4269/2014, παρά τις διαφοροποιήσεις που αδιαμφισβήτητα υπάρχουν. Η θεσμοθέτηση ενός παράλληλου πλαισίου σχεδιασμού για την θάλασσα θα επιβάρυνε το όλο σύστημα χωρίς ουσιαστικά να εξυπηρετεί σε κάτι. Το βασικό ζήτημα που ανακύπτει από την πρακτική εφαρμογή του πλαισίου του σχεδιασμού δεν προσδιορίζεται στην έλλειψη εργαλείων αυτού, αλλά στις ελλειπείς δεσμευτικές σχέσεις, όπως στην πράξη αποδεικνύεται, που αφορούν αφενός, μεταξύ των επιπέδων (Εθνικό-Περιφερειακά-

Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια ή ΣΧΟΟΑΠ) και των κατηγοριών (Ειδικά-Περιφερειακά) του σχεδιασμού, και αφετέρου μεταξύ των πλαισίων του χωροταξικού σχεδιασμού με εκείνα που συντάσσονται από τις τομεακές πολιτικές (μεταφορών, ενέργειας, τουρισμού κ.λπ.). Η σύνθετη πολιτική, κοινωνική και οικονομική πραγματικότητα, που την τελευταία περίοδο στην χώρα μας παγιώνεται, δημιουργεί σημαντικές δυσλειτουργίες στην σύνταξη ενός συνεκτικού και συνεπούς στον χρόνο συστήματος σχεδιασμού, ακόμα και στις περιπτώσεις που σε θεσμικό επίπεδο διατυπώνονται δεσμευτικές σχέσεις μεταξύ των πλαισίων σχεδιασμού. Αποτέλεσμα αυτού είναι η επιλογή συχνά ανταγωνιστικών (έως και αντιφατικών) στόχων και η αδυναμία με συστηματικό τρόπο διασφάλισης συνεργειών μεταξύ των πολιτικών που υιοθετούνται και των προγραμμάτων όπως εφαρμόζονται.

Στο πλαίσιο αυτό και λαμβάνοντας υπόψη τον επιτακτικό χαρακτήρα για την μεταφορά της οδηγίας για τον ΘΧΣ στην εθνική νομοθεσία έως το 2016 και την σύνταξη και θεσμοθέτηση πλαισίων ΘΧΣ, ως το 2021, κρίνουμε ότι απαιτείται ενσωμάτωση με ουσιαστικούς, διακριτούς όρους του σχεδιασμού της θάλασσας μέσα από τη συνολική συμπλήρωση-επαναδιατύπωση του συστήματος χωροταξικού σχεδιασμού στην Ελλάδα. Η έμφαση πρέπει να δοθεί, σύμφωνα με την αρχή της ενεργούς επικουρικότητας, στην λειτουργική συνάρθρωση των αρμοδιοτήτων των φορέων του σχεδιασμού. Μέσα από αυτή την οργανωτική θεώρηση εξασφαλίζεται η συνέργεια στην πολιτική λογική και γνώση, όπως αυτή διαμορφώνεται από τους διάφορους φορείς άσκησης πολιτικής. Η συμπλήρωση-αναπροσαρμογή βέβαια του συστήματος σχεδιασμού και η υιοθέτηση πρακτικών λειτουργικής συνάρθρωσης για την αντιμετώπιση των χωροταξικών ζητημάτων, είτε αφορούν στον χερσαίο είτε στον θαλάσσιο χώρο, προϋποθέτει αφενός οργάνωση και εξασφάλιση μηχανισμών υψηλού επιπέδου διοίκησης και αφετέρου, την ενεργό συμμετοχή, μέσα από συγκεκριμένους διαύλους, της κοινωνίας των πολιτών.

Στο πλαίσιο της υφιστάμενης χωροταξικής νομοθεσίας ο σχεδιασμός του ελληνικού θαλάσσιου χώρου θα μπορούσε να συμπεριληφθεί στην αρμοδιότητα του Γενικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού, στο οποίο θα τεθούν οι βασικοί στρατηγικοί άξονες, οι οποίοι θα εξειδικευθούν στα αντίστοιχα Περιφερειακά Πλαίσια που διαχειρίζονται και αναδεικνύουν καλύτερα την μοναδικότητα της κάθε γεωγραφικής ενότητας, βασιζόμενα σε μια ολιστική χωρική θεώρηση και στην οικοσυστημική προσέγγιση. Σε αυτή την προσέγγιση συνηγείται η μεγάλη ποικιλότητα των πόρων και χαρακτηριστικών του ελληνικού χώρου, η διαφορετική πυκνότητα και ένταση, ο χαρακτήρας των χρήσεων και η τρωτότητα του περιβάλλοντος. Βασικά πεδία προσέγγισης αποτελούν η επιλογή πιλοτικών γεωγραφικών Περιφερειών για ΘΧΣ, ο καθορισμός των γεωγραφικών Περιφερειών (μεσοπρόθεσμος και μακροπρόθεσμος προγραμματισμός), η διατύπωση στόχων στο Περιφερειακό γεωγραφικό επίπεδο, η συγκρότηση ενιαίας βάσης δεδομένων και πληροφοριών, η επίλυση των προβλημάτων

στα στοιχεία δεδομένων, σε νομικούς περιορισμούς και στη σύνδεση και συμβατότητα με άλλα χωρικά ή τομεακά σχέδια, η εκτίμηση των πρωτογενών και δευτερογενών χωρικών επιπτώσεων (σε οικονομικό-κοινωνικό-περιβαλλοντικό επίπεδο), η διατύπωση της πολιτικής με δράσεις-μέτρα, οι προσδιορισμένες κατευθύνσεις προς τα υποκείμενα επίπεδα χωρικού σχεδιασμού.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- Βασιλοπούλου, Β., Ζερβάκη, Α., Καρύδης, Μ., Κατσανεβάκης, Σ., Κουτσούμπας, Δ., Στεφανή, Φ. και Στήθου, Μ. (2015) «Ο θαλάσσιος χωροταξικός σχεδιασμός στην Ελλάδα: Προκλήσεις από την εφαρμογή της σχετικής Οδηγίας, με βάση την υπάρχουσα γνώση». Στο *11ο Πανελλήνιο Συμπόσιο Ωκεανογραφίας και Αλιείας*, Μυτιλήνη, 13-17 Μαΐου.
- Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2000) *Ανακοίνωση της επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των παράκτιων Ζωνών: Μια στρατηγική για την Ευρώπη*. 27.09.2000 COM(2000) 547.
- Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2007) *Ανακοίνωση της επιτροπής: Έκθεση προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο: Αξιολόγηση της Ολοκληρωμένης Διαχείρισης των παράκτιων Ζωνών της Ευρώπης*. 07.06.2007 COM(2007) 307.
- Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2008) *Ένας οδικός χάρτης για τον Θαλάσσιο Χωροταξικό Σχεδιασμό επίτευξη κοινών αρχών στην ΕΕ*. COM (2008) 791.
- Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2012) *Γαλάζια ανάπτυξη: Ευκαιρίες για βιώσιμη ανάπτυξη στους τομείς της θάλασσας και της ναυτιλίας*. 13.9. COM (2012) 494.
- ν.2321/1995 «Κύρωση της σύμβασης των Ηνωμένων εθνών για το Δίκαιο της θάλασσας και της συμφωνίας που αφορά την εφαρμογή του μέρους XI της Σύμβασης» (ΦΕΚ Α' 136).
- ν.2742/1999 «Χωροταξικός Σχεδιασμός και Αειφόρος Ανάπτυξη και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α' 207).
- ν.3983/2011 «Εθνική στρατηγική για την προστασία και διαχείριση του θαλάσσιου περιβάλλοντος – Εναρμόνιση με την οδηγία 2008/56/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17ης Ιουνίου 2008 και άλλες διατάξεις».
- ν.4030/2011 «Νέος τρόπος έκδοσης αδειών δόμησης, ελέγχου κατασκευών και λοιπές διατάξεις» (ΦΕΚ Α' 249).
14. ν.4269/2014 «Νόμος με τίτλο «Χωροταξική και Πολεοδομική Μεταρρύθμιση – Βιώσιμη ανάπτυξη» (ΦΕΚ Α' 142).

- ν.4277/2014 «Νέο Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας- Αττικής και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α' 156).
 Οδηγία 2013/133 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 12ης Μαρτίου 2013 (Πρόταση) «για τη θέσπιση πλαισίου για τον Θαλάσσιο Χωροταξικό Σχεδιασμό και την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Παράκτιων Ζωνών».
 Οδηγία πλαίσιο 2008/56/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17 ης Ιουνίου 2008 «περί πλαισίου κοινοτικής δράσης στο πεδίο της πολιτικής για το Θαλάσσιο Περιβάλλον (οδηγία-πλαίσιο για τη θαλάσσια στρατηγική)».
 Οδηγία 2014/89/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Ιουλίου 2014 «περί θεσπίσεως πλαισίου για τον θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό».
 ΥΠΕΚΑ (2008) Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΦΕΚ128 Α').
 ΥΠΕΚΑ (2008) Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ) και της στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων αυτού (ΦΕΚ 2464 Β').
 ΥΠΕΚΑ (2009) Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό και της στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων αυτού (ΦΕΚ 1138 Β').
 ΥΠΕΚΑ (2011) «Έγκριση προδιαγραφών για τη σύνταξη των Περιφερειακών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης» (ΦΕΚ 45 ΑΑΠ).
 ΥΠΕΚΑ (2011) Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Υδατοκαλλιέργειες και της στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων αυτού (ΦΕΚ 2505 Β').
 ΥΠΕΚΑ (2013) Τροποποίηση Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό (ΦΕΚ 3155 Β').

Ξενογλώσση

- Ehler, C. and Douvere, F. (2009) *Guide on marine spatial planning: A step-by-step approach toward ecosystem-based management*. Paris: UNESCO.
 Spilanis, I., Kizos, T., Koulouri, M., Vakoufaris, H. and Gatsis, I. (2009) “Monitoring sustainability in insular areas”. *Ecological Indicators*, 9 (1), pp. 179-187.
 Theophilou, C. (2014) “EU maritime policy and blue growth”. In *ESPON Open Seminar, Opportunities and Threats for Territorial Cohesion: Blue Growth and Urban Poverty*. Nafplion, Greece, 4-5 June.
 UNEP (2008) *Protocol on integrated coastal zone management in the Mediterranean Action Plan: Priority Actions Programme. Regional Activity Centre* (PAP/RAC). [s.l.]: UNEP.

Φωτεινή (Έφη) Στεφανή
Διεύθυνση Χωροταξικού Σχεδιασμού, Γενική Διεύθυνση Χωρικού Σχεδιασμού
Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Αμαλιάδος 17, Αθήνα 11523,
email: [efistefani1\(AT\)gmail.com](mailto:efistefani1(AT)gmail.com)

Γεώργιος Τσιλιμίγκας
Τμήμα Γεωγραφίας,
Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Λόφος Πανεπιστημίου, Μυτιλήνη, 81100,
email: [gtsil\(AT\)geo.aegean.gr](mailto:gtsil(AT)geo.aegean.gr)

Ανέστης Γουργιώτης
Διεύθυνση Χωροταξικού Σχεδιασμού, Γενική Διεύθυνση Χωρικού Σχεδιασμού
Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Αμαλιάδος 17, Αθήνα 11523,
email: [a.gourgiotis\(AT\)prv.ypeka.gr](mailto:a.gourgiotis(AT)prv.ypeka.gr)

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗΣ
ΣΚΑΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΝΤΕΛΗΣ
ΓΟΣΠΟΔΙΝΗ ΑΣΠΑ
ΔΕΦΝΕΡ ΑΛΕΞΗΣ
ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΥ ΟΛΓΑ
ΨΥΧΑΡΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ
ΣΤΑΘΑΚΗΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ

ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Αραβαντινός Αθανάσιος	- Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο (ΕΜΠ)
Ανδρικόπουλος Ανδρέας	- Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Βασενχόβεν Λουδοβίκος	- Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο (ΕΜΠ)
Γιαννακούρου Τζίνα	- Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Γιαννιάς Δημήτρης	- Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Δελλαδέτσιμας Παύλος	- Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο
Ιωαννίδης Γιάννης	- Tufts University, USA
Καλογήρου Νίκος	- Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ)
Καρύδης Δημήτρης	- Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο (ΕΜΠ)
Κοσμόπουλος Πάνος	- Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης (ΔΠΘ)
Κουκλέλη Ελένη	- University of California, USA
Λαμπριανίδης Λόης	- Πανεπιστήμιο Μακεδονίας
Λουκάκης Παύλος	- Πάντειο Πανεπιστήμιο
Λουρή Ελένη	- Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Μαλούτας Θωμάς	- Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο
Μαντουβάλου Μαρία	- Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο (ΕΜΠ)
Μελαχροινός Κώστας	- Queen Mary, University of London
Μοδινός Μιχάλης	- Διεπιστημονικό Ινστιτούτο Περιβαλλοντικών Ερευνών (ΔΙΠΕ)
Μπριασούλη Ελένη	- Πανεπιστήμιο Αιγαίου
Παπαθεοδώρου Ανδρέας	- Πανεπιστήμιο Αιγαίου
Πρεβελάκης Γεώργιος-Στυλ.	- Université de Paris I, France
Φωτόπουλος Γιώργος	- Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
Χαστάογλου Βίλμα	- Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ)

αιχώρος

ΤΕΥΧΟΣ 23 ΕΤΟΣ 2016
ISSUE YEAR

Κοκκώσης Χ, Μπεριάτος Η.

4

Χωρική Ανάπτυξη και Σχεδιασμός, Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός και Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παράκτιων Περιοχών

Λαλένης Κ., Παπαθεοχάρης Ι.

12

Κενά μεταξύ θεσμικών πλαισίων, νόμων και εφαρμογών στη διαχείριση των ακτών της Μεσογείου: Υπάρχουσες πρακτικές και εμπόδια υλοποίησης σε τοπικό επίπεδο.

Παπαγεωργίου Μ.

41

Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός και Θαλάσσιες Χρήσεις: Εννοιολογικά και θεωρητικά ζητήματα

Νιαβής Σ., Παπαθεοχάρη Θ., Κοκκώσης Χ.

64

Κοινωνικοοικονομικές διαστάσεις της σύνδεσης Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού (ΘΧΣ) και της Ολοκληρωμένης Διαχείρισης Παράκτιων Ζωνών (ΟΔΠΖ): Εφαρμογή στο πιλοτικό ΘΧΣ της Αδριατικής - Ιονίου.

Αρβανίτης Α., Γιαννακοπούλου Σ.

88

Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός - Θαλάσσιο Κτηματολόγιο: Μια αναγκαία αμφίδρομη σχέση για την Ελλάδα.

Παπαθεοχάρη Θ., Κοκκώσης Χ.

108

Παρακολούθηση και Αξιολόγηση Σχεδίων Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού

ΘΕΜΑΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Στεφανή, Φ., Γεώργιος Τσιλιμίγκας Γ., Γουργιώτης Α.

135

Ζητήματα σύνταξης ενός ολοκληρωμένου πλαισίου για τον Θαλάσσιο Χωροταξικό Σχεδιασμό.